

РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ СВОБОДИ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНИХ РЕЙТИНГАХ

Паславська В.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

Постановка проблеми. В умовах кризового розвитку світової економіки загострюється боротьба між державами за виживання, і все більшу роль в сприйнятті тієї чи іншої країни на світовій арені відіграють оцінки, що надаються різноманітними міжнародними агентствами і фінансовими інституціями. Ознайомлення зі світовою практикою визначення рівня економічної свободи та обґрунтування необхідності розробки заходів щодо підвищення рівня економічної свободи України зумовили актуальність теми цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми стану економічної свободи розглядаються в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних економістів – Д. Юданова, Г. Азоева, М. Долинської, І. Соловійова, Г. Лозової, В. Дикань, Г. Загорної, Ю. Власової та інших. Особливої уваги потребує визначення можливих напрямів підвищення рівня економічної свободи України.

Цілі. Проаналізувати рейтинг України за рівнем індексу економічної свободи. Визначити можливі напрями підвищення рівня економічної свободи України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загальна оцінка економічного розвитку країни в цілому надається світовими рейтингами на основі інтегральних показників, що дозволяють визначити місце країни серед інших країн світу [1, С. 49–50].

Серед таких інтегральних показників можна виокремити індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom), який визначає американська дослідницька організація Heritage Foundation (з 1995 року) та оприлюднює видання «Wall Street Journal».

Індекс економічної свободи є досить важливим показником, оскільки проведені світові дослідження вказують на достатньо сильну кореляцію між економічною свободою і процвітанням країни. Як правило, країни з високим рівнем економічної свободи мають вищий рівень добробуту громадян, особистої свободи і тривалості життя. Вільніші економіки набагато краще працюють над зменшенням бідності, ніж жорстко регульовані економіки.

В Індексі аналізуються 10 компонентів економічної свободи, згрупованих у 4 категорії: (1) верховенство права (права власності, свобода від корупції); (2) обмежений уряд (фіскальна (податкова) свобода, державні витрати), (3) регуляторна ефективність (свобода

бізнесу, свобода ринку праці, монетарна (грошова) свобода) і (4) відкритість ринків (свобода торгівлі, свобода інвестицій, фінансова свобода). Індекс комбінує кількісні і якісні показники і розраховується як середнє арифметичне 10 економічних свобод. Індекс має значення від 0 (найгірше значення) до 100 (найкраще) [2].

За індексом економічної свободи країни світу поділяють на 5 умовних груп:

- вільні (free) – з показником 80–100 балів;
- переважно вільні (mostly free) – з показником 70–79,9 балів;
- помірно вільні (moderately free) – з показником 60–69,9 балів;
- переважно невольні (mostly unfree) – з показником 50–59,9 балів;
- невольні (деспотичні) (repressed) – з показником 0–49,9 балів.

В останньому рейтингу економічної свободи 2013 року Україна посіла 161-е місце з 177 країн, отримавши 46,3 бали зі 100 можливих. Через таку низьку оцінку Україна потрапила до двадцятки найбільш невольних з точки зору економічної свободи країн світу. В Європі Україна займає останнє, 43-є місце. З категорії «переважно невольні» країна перейшла до категорії «невільних» і перебуває в компанії з такими країнами, як Еквадор, Аргентина, Чад, Узбекистан, Іран і Зімбабве. До трійки лідерів рейтингу економічно вільних країн до 2013 року ввійшли Гонконг, Сінгапур і Австралія.

У порівнянні з попереднім роком Україна здобула 0,2 бала в Індексі. Підвищилися оцінки свободи бізнесу й монетарної свободи (насамперед завдяки зниженню рівня інфляції). Водночас, падіння оцінки сталося через зниження оцінок показників свободи від корупції та свободи ринку праці. Індекс свободи ринку праці знизився передусім через збільшення мінімальної зарплати.

За Індексом економічної свободи Україна програє усім порівнюваним країнам. У рейтингу 2013 року Україна відстала від Росії на 4,8 бала і 22 місця, хоча ще в 2008 році випереджала свого північного сусіда. Україна істотно відстає від Росії за оцінками показників свободи бізнесу і державних витрат. У той же час, інша пострадянська держава – Азербайджан – почала упевнено підвищувати показники свободи і підніматися вгору у світовому рейтингу: за 5 років Індекс економічної свободи Азербайджану зріс на 5,1 бала, що забезпечило йому зростання на 25 місць. Азербайджан істотно випереджає Україну відразу за декількома показниками: майже на 40 балів – за державними витратами, на 35 – за свободою інвестицій і майже на 30 балів – за свободою ринку праці. Хороші показники зростання спостерігаються також і в Казахстані.

Найвищі оцінки в Україні стабільно отримує свобода торгівлі (84,4 бала зі 100 у 2013 році), за якою Україна посідає 48-е місце у 2013

році. Хороші показники свободи торгівлі Україна отримує завдяки досить низькому показнику середньозваженого митного збору (в Україні він дорівнює 2,8%); деякою мірою послаблюють цей показник нетарифні бар'єри в торгівлі, що захищають окремі ринки [2].

Україна стабільно займає найгірші позиції за 4-а категоріями економічної свободи: інвестиційною свободою (154-е місце з 177 країн, 20 балів з максимально можливих 100), державними витратами (154-е місце, 29,4 бали), свободою від корупції (149-е місце, 23 бали), і свободою бізнесу (148-е місце, 47,4 бали). Низьку оцінку інвестиційної свободи Україна отримала в основному через непрозорість і неефективність роботи чиновників у сфері інвестиційної діяльності в країні, обмежень для іноземних інвесторів на купівлю землі, обмежень мобільності капіталу. Рівень державних витрат (48,5% від ВВП) значно послаблює групу компонентів економічної свободи – «обмежений уряд».

Індекс свободи від корупції має низькі показники через критичне поширення цього феномену в країні, що підтверджує Індекс сприйняття корупції від Transparency International.

Висновки. У рейтингу економічно вільних країн 2013-го року Україна займає позицію серед 20% найбільш невільних країн світу. Найпроблемнішими в Україні є інвестиційна свобода, державні витрати, свобода від корупції і свобода бізнесу. Відносно непогані оцінки України має за показником свободи торгівлі.

Щоб поліпшити в країні ситуацію з економічною свободою, а отже, підвищити її оцінки в Індексі, пріоритетними зонами уваги повинні стати: збільшення прозорості й ефективності дій чиновників у сфері інвестиційної політики, пом'якшення обмежень для іноземних інвесторів на купівлю землі, заходи, спрямовані на збільшення мобільності капіталу. Успіхи у боротьбі з корупцією також допоможуть Україні піднятися в рейтингу економічно вільних країн.

При цьому треба використовувати й нарощувати конкурентні переваги у відкритості свого ринку (свободи торгівлі) та відносно стабільному макроекономічному середовищі.

1. Лук'янець О. В. Рівень економічної свободи України / О. В. Лук'янець // Фінансовий простір. – 2012. – № 3(7). – С. 49–53. 2. Індекс економічної свободи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://competitiveukraine.org/uploadfiles/reports/files/ukraine_in_the_world_2013_ukr_web_part1_4_freedom.pdf.